

БІЛОРУСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ГРОМАДА ЧЕРНІГІВЩИНИ

У статті аналізується документ, в якому вперше згадується про існування білоруської секції Революційної української партії.

Ключові слова: українсько-білоруські політичні зв'язки, Білоруська соціал-демократична громада Чернігівщини, Йосип і Антон Лосіки.

Взагалі питання білорусько-українських культурних та політичних зв'язків вивчене недостатньо. Особливо це стосується кінця XIX - початку XX ст. Свого часу нами цій темі була присвячена велика стаття «Нацыянальнае адраджэньне пачатку XX ст.: беларуска-українскія повязі» [3]. На початку XX століття на Чернігівщині в Новгород-Сіверському повіті вчителювали два видатних білоруських політичних і культурних діячі - брати Йосип Лосік (1883-1940) та Антон Лосік (1871-1948). У своїх спогадах [1] Семен Білий, родич президента Білоруської Народної Республіки Йосипа Лосіка, писав, що на початку XX століття той був під час перебування в Україні членом соціал-демократичної партії. У вищезгаданій статті ми припустили, що Йосип Лосік міг тоді дружити з видатним українським політичним діячем і істориком Дмитром Дорошенком, а також бути членом Революційної української партії, яка в 1905 році змінила назву на Українську соціал-демократичну партію.

Оця гіпотеза справдилася, оскільки виявилось, що існувала навіть білоруська секція Революційної української партії, що називалася «Білоруська соціал-демократична громада Чернігівщини», яку, здається, очолювали якраз брати Лосіки. У науковому журналі «Записі Беларускага інституту навукі і мастацтва», що видається у Сполучених Штатах Америки, був надрукований такий цікавий документ [4, с.125-126], який зберігається в Інституті єврейських досліджень ІВО в Нью-Йорку (рукопис; БО 1401, БоБег 574):

Ліст да кіраўніцтва Бунду ад прадстаўнікоў Беларускай Сацыял-дэмакратычнай Грамады Чарнігаўшчыні, каля 1905 г.

Посылаем листок «Белорусской соц. дем. Громады Р.У.П. на Черниговщине», организации, возникшей в самое последнее время. Соц.[иал]-дем.[ократическая] агитация среди белорусск.[их] рабочих и раньше велась нашей Партией, но эта агитация носила случайный и поэтому крайне непрочный характер. Таким образом, возникшая организация поставит своей задачей агитацию и организацию белорусск.[ого] пролетариата уже более прочно. Отсутствие соц.[иал]-дем.[ократической] белорусской литературы сильно даёт себя чувствовать, а белорусские прокламации, издаваемые нами, не могут удовлетворить более развитые слои белорусского пролетариата. Белорусских изданий Р.Р.Б. (Польської партії соціалістичної. - В.З.), к сожалению, мы не имеем и были бы весьма удовлетворены получить их, хотя бы в небольшом количестве экземпляров. Надеемся, что Вы не откажете в товарищеской помощи и потрудитесь снестись с Р.Р.Б. относительно литературы на белорусск. [ом] языке, издаваемой ею, а также и «Белорусской Рев.[олюционной] Громадой». Особенно ощутительно отсутствие белорусской литературы в настоящие революционные дни, когда тёмные силы умирающего самодержавия направляют рев.[олюционную] энергию белорусск.[ого] пролетариата против евреев. Мы будем глубоко благодарны если наша просьба будет удовлетворена

© Льїн Олександр Львович - доцент кафедри вищої математики Поліського державного університету (м. Пінськ, Білорусь).

товарицями. Отноительно самой «Громады» можем сообщить, что она состоит из двух городских групп (Остёр и Новгород-Северск) и трёх сельских (Бырин, Остаушки, Сверже). В продолжении месяца она выпустила до 1000 листов и 200 брошюр. Листки сл.: «До селян» (300 экз.), «Як цар ваюе проти народу» (200 экз.), «Кудымы глядзим?» (100 экз.), «К интеллигенции» №1, №2, №3 (300 экз.). Брошюры: «Гуторка об том, куды мужицкие грошы идуць» (100 экз.), «Песни» (100 экз.).

В агитационной и организационной работе главным препятствием для нас служит крайняя безграмотность населения и отсутствие интеллигентных сил.

Надеемся на исполнение просьбы и с товарищеским приветом остаёмся Осип, Наднемолец, Сымон.

Адрес для посылки литературы: г. Глухов Черн. [иговской] Губ.[ернии] Уездная Земская Управа

Закоркину для Феде

Для писем: г. Глухов Черн. [иговской] Губ., Дмитрию Михайловичу Колониусу.

На этот же адрес можно выслать и «П.И.».

Проаналізуємо та прокоментуємо цей змістовний документ. У ньому вперше згадується про існування білоруського крила Революційної української партії, яке очолювали Осип (без сумніву Йосип Лосік), Наднеманець (Антон Лосік, який народився у білоруському селі Миколаївщина Мінського повіту, що стоїть на березі річки Неман) та якийсь Семен. Перед дослідниками постає непросте завдання: з'ясувати, ким є таємничий Семен. Можливо, що він очолював остерську міську групу організації. Очевидно, що брати Лосіки керували новгород-сіверською групою. Сільські групи були в селі Бирине (нині Новгород-Сіверський район Чернігівської області), а також в селах Остроушки і Свірж (нині Шосткинський район Сумської області). Можливо, якимсь з двох останніх осередків керував робітник Шосткинського порохового заводу Павло Миколайович Шмовко, котрий 4 березня 1909 року написав листа до редакції білоруської газети «Наша ніва» з пропозицією писати про життя білорусів Новгород-Сіверського повіту.

Глухівчанин Дмитро Михайлович Колоніус - член Революційної української партії, який допомагав під час першої російської революції Дмитру Дорошенку організувати партійну роботу в Глухівському повіті [2, с. 56]. Отже, справдилася ще одна гіпотеза, що брати Лосіки були пов'язані зі знаменитим істориком Дмитром Дорошенком.

Тепер коротко розповімо про історію створення білоруських політичних партій, щоб цілком зрозуміти зміст вищенаведеного листа. Перша білоруська партія, що мала назву Білоруська революційна партія, була створена чи то в 1901, чи то в 1902 році в Санкт-Петербурзі. Цікаво, що назва цієї партії дуже близька і назві першої української - Революційна українська партія. І це, мабуть, не випадково. Тому, що одні зі створювачів білоруської партії Антон і Іван Луцкевичі були близькими друзями Дмитра Дорошенка ще з часів їх навчання у віленській гімназії. Білоруська революційна партія була дуже слабкою - більше нагадувала гурток. Польська партія ППС, програмною метою якої було створення незалежної соціалістичної Польщі на федеративній основі разом з Білоруссю, Литвою та Україною, намагалася підпорядкувати білоруський рух. ППС розгорнула активну видавничу діяльність білоруською мовою. Наприкінці 1902 - початку 1903 р. у лондонській друкарні ППС вийшли три брошури:

- 1) «Гутарка аб тым, куды мужыцкая грошы ідуць»,
- 2) «Хто праудзвывы прыяцель беднага народу»,
- 3) «Як зрабіць, каб людзям стала добре на сьвеце».

Дуже імовірно, що там була надрукована і четверта брошура «Чы хваціць для усіх зямлі?». Схоже, що Білоруська революційна партія не мала своєї друкарні. Білоруси з Чернігівщини вимушені були звернутися за допомогою до ППС, котра, напевно, в Чернігівській губернії не діяла. Тому посередниками вони обрали єврейську соціалістичну партію БУНД.

Цікаво, що чернігівські білоруси видали нелегальної літератури більше, ніж біло-

руські партії в Санкт-Петербурзі і на терені самої Білорусі. Звісно, що ця активна видавнича діяльність була можлива завдяки допомозі Революційної української партії. В білоруській історіографії панує думка, що у створенні білоруського політичного руху вирішальну роль відігравали польські партії. А український фактор майже не враховується. Тому і українським дослідникам треба працювати в цьому напрямі.

1. Бель С. Лёс «крамольника» з Дворнай вуліцы // Народная воля. - 1997. - № 211.

2. Дорошенко Д. Пам'яті Євгена Вирового // Українські бібліологічні вісті. Авґсбург, 1947. - №1 - С. 56 - 58.

3. Ільїн А., Гарбачык М. Нацыянальнае адраджэньне пачатку ХХ ст.: беларуска-українскія повязі. // Спадчына. - 2000. - №2. - С. 37-57.

4. Зайка В. Шытут Гэбрайсгах Досьледа^у ШО у Нью Ёрку і матэрыялы уягоных зборах, звязаныя зь гісторыяй Беларусі // Зашсы Беларускага інстытуту навукі і мастацтва. -2003. - № 26. - С. 119 - 132.

В статье анализируется документ, в котором впервые упоминается о существовании белорусской секции Революционной украинской партии.

Ключевые слова: украинско-белорусские политические связи, Белорусская социал-демократическая партия Черниговщины, Иосиф и Антон Лосики.

This article analyzes the document, in which the existence of the Belarusian section of the Revolutionary Ukrainian Party was first mentioned.

Keywords: Ukrainian-Belarusian political relations, Belarusian Social Democratic Party of Chernigov, Joseph and Anton Losik

